

Voortgangsrapportage Provinciale Staten

Project: Programma Natuurpakket Westerschelde

Algemeen			
Periode	nov/dec/jan 2020/2021	Datum	02-02-2021
Status	Definitief		

Korte omschrijving van het project	<p>Het programma tot het realiseren van minimaal 600 ha estuariene natuur volgens het Convenant Rijk-Provincie (2005) over de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010.</p> <p>Het Programma Natuurpakket Westerschelde omvat volgende projecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Hertogin Hedwigepolder (350 ha) b) Uitbreiding Zwin (22 ha) c) Middengebied Waterdunen (121 ha) en Perkpolder (35 ha) d) Buitendijks (5 deelprojecten 130 ha) e) Landbouw-flankerend beleid (subsidie € 8,05 miljoen en grondruilbank € 4,95 miljoen). f) Overige afspraken (grenspark, impuls Hulst, impuls Sluis, Sloe/Tractaatweg, monitoring) 		
Achtergrond			
Relevante besluiten	G S	7 oktober 2005 Voorstel GS invulling Schelde Estuarium. Ingekomen brieven van ministerie EZ/LNV van 26 januari 2013 en 14 november 2016 inzake wijziging convenant. Ingekomen brief van ministerie LNV van 11 januari 2018 inzake goedkeuring van het voorstel tot herijking.	
	PS	Besluit 7 oktober 2005 Voorstel PS invulling Schelde Estuarium Besluit 30 januari 2006 Convenant Rijk en Provincie Natuurpakket Westerschelde	

Betrokkenen			
Bestuurlijk opdrachtgever	mevr. Drs. A. Pijpelink		
Ambtelijk opdrachtgever	dhr. Drs. L.M.L.M. Prevaes		
Programmamanager	dhr. Drs. J.P.P. Hinssen		
Voortgang algemeen	Zie bijlage: Voortgang per project		
Voortgang projectfase	Perc gereed	Begin	Eind
Initiatiefase	100	17-12-2004	30-01-2006
Definitiefase	100	31-01-2006	26-06-2013
Ontwerpfase	100	01-01-2008	31-10-2018
Vorbereidingsfase	97	01-01-2013	31-12-2022
Realisatiefase	18	01-01-2013	31-12-2022
Nazorgfase	5	14-10-2015	31-12-2025

Beheersaspecten	Status	Toelichting	
Geld		Vorige status:	
		<p>Voor de uitvoering van NPW is door het Rijk in totaal 155,7 miljoen euro budget beschikbaar gesteld.</p> <p>Op 27 juli 2020 heeft de minister van LNV schriftelijk ingestemd met de MJKR 2020 en het Jaarverslag 2019. Per 1 januari 2021 is op basis van de concept jaarcijfers 2020 van het budget 117,3 miljoen euro uitgegeven. Er resteert nog een werkbudget van 38,4 miljoen euro voor de resterende uitvoerings- en nazorgperiode 2021-2025. De verwachting is dat dit voldoende is voor de realisatie van het programma.</p> <p>Vlaanderen en Nederland hebben afspraken gemaakt over de betaling van de grondkosten voor werken aangaande het Hedwigeproject. Nu de gronden in 2018 in eigendom van de Provincie Zeeland zijn gekomen, heeft Vlaanderen eind december 2018 een eerste tranche betaald.</p> <p>Naar aanleiding van het vonnis van de Rechtbank op 15 april 2020 is in overleg met het ministerie van LNV en Vlaanderen afgesproken om begin 2021, over de jaren 2018 tot en met 2020, een volgende tranche in te dienen welke mede gebaseerd is op de rechtbankuitspraak.</p> <p>Op 5 oktober 2020 is het op de rechtbank uitspraak gebaseerde resterende deel van de schadeloosstelling en bijkomende kosten uitbetaald aan de voormalige eigenaar van de Hedwigepolder.</p> <p>Er is principaal cassatieberoep ingesteld tegen het vonnis van de Rechtbank. Het is dus nog mogelijk dat het schadeloosstellingsbedrag wijzigt.</p>	
Organisatie		vorige status:	
		<p>Het NPW is een programma-aanpak die de Provincie uitvoert voor het Rijk op basis van een convenant met het Rijk. Binnen de Provincie Zeeland is een programmastructuur geformeerd die van voldoende omvang en kwaliteit is voor de uitvoering van de NPW-projecten. De feitelijke uitvoering van de NPW-projecten wordt in belangrijke mate met en door externe partners gedaan: het Zwin door het Vlaams agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust en het Hedwigeproject door de Vlaamse Waterweg NV. De projecten Bath en Ossensisse door Rijkswaterstaat (Projectorganisatie Waterveiligheid). Het project Waterdunen voert de Provincie zelf uit.</p>	
Risico's		vorige status:	
		<p>Overeenkomstig de afspraken rond grote projecten worden ieder kwartaal de risicodossiers geactualiseerd op project- en programmaniveau.</p>	

		<p>Voor het Hedwigeproject zijn eind december 2020 de natuuronthefing en -vergunning verlengd tot eind 2024. In de natuurvergunning is tevens de wijziging van het grondverzet in de vorm van de panoramaheuvel meegenomen. Daarnaast is de omgevingsvergunning afwijking inpassingsplan ten behoeve van de panoramaheuvel in ontwerp ter inzage gelegd, zo ook het ontwerp besluit tot verlenging van de ontgrondingenvergunning. Het is nog mogelijk dat er een zienswijze wordt ingediend of beroep c.q. bezwaar wordt aangetekend tegen deze (ontwerp)besluiten.</p> <p>In het Zimmermanproject hebben de zittingen in de gedoogprocedure en de natuurvergunning plaatsgevonden, De rechtbank heeft het beroep tegen de natuurvergunning inmiddels niet ontvankelijk verklaard. De zitting in de procedure over de watervergunning volgt op 10 februari 2021. Parallel hieraan blijft het streven erop gericht om tot minnelijke overeenstemming te komen met de eigenaar van een deel van de gronden die benodigd zijn voor het Zimmermanproject.</p> <p>De gevolgen van Covid-19 lijken voorsnog voor het Natuurpakket Westerschelde beperkt te zijn. Een aantal bijeenkomsten met de streek is niet doorgegaan. Er wordt momenteel een aantal digitale bijeenkomsten voorbereid.</p> <p>Op dit moment is binnen de MJKR voldoende financiële ruimte gereserveerd voor het opvangen van de in de risicodossiers genoemde risico's.</p>
Kwaliteit		vorige status:
		<p>Het beoogde effect van het programma NPW is het ontstaan van minimaal 600 hectare estuariene natuur. Na de inrichting van de geplande hectares in de NPW projecten zal de natuur zich gedurende meerdere jaren ontwikkelen tot de gewenste kwaliteit. De verschillende vormen van inrichting zoals nieuwe buitendijkse natuur, binnendijkse natuur en kwaliteitsverbetering van bestaande natuur leveren een andere natuurkwaliteit op. Zo levert één hectare nieuwe buitendijkse natuur een andere natuurwaarde op dan één hectare binnendijkse natuur. Daarom zijn alle hectares in het programma herijkt op basis van de verwachte natuurwaarde. Met de realisatie van het actuele programma NPW worden 658 herijkte of gewogen hectare estuariene natuur ingericht. Hierdoor wordt een garantiebuffer gecreëerd om bij een tegenvallende natuurontwikkeling toch het beoogde effect van minimaal 600 hectare te realiseren.</p> <p>Op dit moment is 117 hectare estuariene natuur gerealiseerd, is 524 hectare in uitvoering en 17 hectare in voorbereiding. Een groot deel van de hectares is</p>

		<p>gekoppeld aan de uitvoering van de werkzaamheden in het Hedwigeproject. De werkzaamheden zijn in oktober 2019 gestart en zijn in volle gang. De nieuwe primaire kering en het krekens- en geulenstelsel zijn al zichtbaar in het landschap. In 2021 zullen de nieuwe primaire kering verder op hoogte gebracht gaan worden en zal gestart worden met een nieuwe weg langs de leidingendam.</p> <p>Sinds februari 2020 vinden de werkzaamheden bij Bath en Ossensisse plaats. Op 7 november 2019 is hiervoor het contract getekend tussen aannemer Van Oord en Rijkswaterstaat. De eerste en tweede fase van de werkzaamheden zijn inmiddels afgerond. De derde en laatste fase is voorzien in de eerste helft van 2021.</p> <p>Voor de gerealiseerde projecten Perkpolder, Baalhoek en Knuitershoek geldt dat het sedimentatieproces conform verwachting goed op gang gekomen is. Voor het Zwin geldt dat het gebied in februari 2019 in werking is getreden. Het is nog te vroeg om te bepalen hoe het gebied zich ontwikkelt. De eerste rapportage wordt in december 2021 verwacht, waarna er jaarlijks gerapporteerd wordt.</p>
Informatie		vorige status:
		Binnen het programma is de informatiestroom zowel ambtelijk als bestuurlijk geborgd door diverse overlegstructuren, zowel intern bij de Provincie als extern met het Ministerie van LNV.
Tijd		vorige status:
		De Provincie Zeeland heeft in 2006 de uitvoeringstaak voor het Natuurpakket Westerschelde (NPW) in opdracht van het ministerie van LNV op zich genomen. De looptijd van het programma is vastgesteld tot en met 2022 met een afspraak over de nazorgfase. Binnen die periode zullen de projecten worden uitgevoerd. Het Rijk heeft op 27 juli 2020 schriftelijk ingestemd met de Meerjarenkostenraming (MJKR) 2020. In deze brief bevestigt het ministerie van LNV dat tezamen met de Provincie Zeeland ten behoeve van de MJKR 2021-2022 aanvullende afspraken zullen worden gemaakt over de nazorgfase na afloop van het convenant. Inmiddels zijn deze gesprekken in het najaar van 2020 gestart. Het gaat om de afronding van de buitendijkse projecten en het Hedwigeproject, de financiële afrekening, de vervreemding van de grondportefeuille en de begeleiding van de monitoring maar ook de werkzaamheden en bestedingen in het kader van het Grenspark Groot Saefthinghe welke langer zullen doorlopen. Uiterlijk op 1 oktober 2021 moeten de nadere afspraken hierover gemaakt zijn.

		Uitgaande van definitieve nadere afspraken in het komend voorjaar, kan de weerslag hiervan opgenomen worden in de MJKR 2021. Daarin is ook de strategie ten aanzien van de grondportefeuille voorzien.
--	--	--

volgens planning

dreigt te overschrijden

planning overschreden

Bijlage: voortgang per project

Inmiddels is 117 hectare nieuwe estuariene natuur opgeleverd. De overige hectares zijn grotendeels in uitvoering. Zimmerman is nog in de voorbereidingsfase.

Hieronder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de afzonderlijke projecten.

1. Hedwigeproject

Het werk voor de inrichting van de Hedwigepolder is in juli 2019 gegund aan de Tijdelijke Handelsvereniging Baggerwerken Decloedt-Jan de Nul-Aertssen. Er is een contract tussen de aannemer en De Vlaamse Waterweg gesloten.

Vanaf november 2019 is de aannemer gestart met het klaarmaken van het gebied voor de graafwerkzaamheden en zijn de grondwerken in maart 2020 gestart. De werken lopen op schema en zoals het er nu uitziet, zijn de werkzaamheden in de loop van 2023 afgerond conform planning.

De ontwerpomgevingsvergunning afwijking inpassingsplan is op 7 januari 2021 ter inzage gelegd. De natuuronthefing en -vergunning zijn verlengd, in de natuurvergunning is tevens de panoramaheuvel opgenomen. Deze besluiten liggen ter inzage, resp. vanaf 8 januari 2021 en 23 december 2020. Tot slot ligt, sinds 16 december 2020, ook de verlenging van de ontgrondingenvergunning (binnendijs) in ontwerp ter inzage.

Met de Schelderadarketen vinden de nadere gesprekken plaats om te bepalen of een nieuw te bouwen radarinstallatie kan worden geïntegreerd in de uitkijktoren die gepland staat op de Panoramaheuvel met het oog op mogelijk te behalen efficiencywinst. Van belang is of de daadwerkelijke integratie past binnen de planning van de realisatie. Als inderdaad besloten wordt tot het plaatsen van de radarinstallatie dient een samenwerkingsovereenkomst opgesteld te worden met de Schelderadarketen.

Ten aanzien van het selectieproces van de toekomstig beheerder van de Hedwigepolder zijn er geen nieuwe ontwikkelingen te rapporteren. Duidelijk is dat uit de selectieprocedure naar voren is gekomen dat Stichting Het Zeeuwse Landschap (HZL) als enige kandidaat is overgebleven als beoogd beheerder.

Voor de realisatie van het veldstation heeft het bouwteam (aannemer, architect en constructeur, HZL en PZ) een definitief ontwerp gemaakt. Zodra er groen licht is vanuit de vergunningprocedures kan de bouw starten. Deze vergunningprocedures zijn gestart. Start van de daadwerkelijke bouw staat gepland na het broedseizoen van 2021. In de samenwerkingsovereenkomst met de beoogd beheerder zal ook het beheer van het veldstation worden opgenomen.

Schadeloosstelling

Het definitieve rapport van de deskundigencommissie van de rechtbank Zeeland-West-Brabant inzake de aan partijen toekomende schadeloosstelling voor de onteigening van de Hedwigepolder is op 15 januari 2019 door de deskundigencommissie aan de rechtbank opgeleverd. Op 2 maart 2020 heeft de rechtbankzitting plaatsgevonden en hebben partijen hun standpunten hieromtrent toegelicht. De rechtbank heeft op 15 april 2020 vonnis gewezen inzake de aan partijen toekomende schadeloosstelling. De hoogte van de schadeloosstelling is zo goed als gelijk aan het definitieve deskundigenrapport. Op 5 oktober 2020 is het resterende deel van de schadeloosstelling en bijkomende kosten betaald. De Cloedt heeft cassatieberoep ingesteld. Op basis van een advies van de landsadvocaat heeft, in overleg met LNV, de Staat incidenteel cassatieberoep ingesteld. Het mondelinge pleidooi voor de Hoge Raad heeft plaatsgevonden op 6 november 2020. Op 15 januari heeft de Advocaat-Generaal aangekondigd dat de conclusie op 25 juni as. verwacht mag worden.

Het zal vervolgens nog ongeveer 4 à 5 maanden duren voor dat de Hoge Raad arrest wijst.

2. Uitbreiding Zwin

Met de oplevering van de uitbreiding van het Zwin eind april 2019 is er 12 hectare estuariene natuur voor Nederland bijgekomen. Daarnaast is er 10 hectare kwaliteitsverbetering gerealiseerd bij het Zwin.

In het kader van de nazorg zijn o.a. de mogelijkheden van een rolstoelpad ter hoogte van het vlonderpad onderzocht. Daaruit is naar voren gekomen dat dit onwenselijk is in verband met de verkeersveiligheid. Daarnaast worden de afspraken met het waterschap ten aanzien van het beheer van de dijk vastgelegd en zal de monitoring worden opgevolgd.

3. Middengebied.

Met de oplevering van het project Perkpolder in juni 2015 is 35 hectare estuariene natuur gereedgekomen. Begin juni 2017 zijn de werkzaamheden aan de strekdammen bij Knuitershoek en Baalhoek (respectievelijk 27 en 33 hectare) afgerond.

Het project Waterdunen omvat de doelen “verbetering en verhoging van de kustveiligheid met innovatie van het toeristisch product” en “de versterking van natuur en landschap”. Binnen het project Waterdunen wordt 173 hectare nieuwe estuariene natuur gerealiseerd die voor 121 hectare meetelt in de opgave van het NPW. Sinds september 2019 stroomt er water in en uit Waterdunen. Het test- en monitoringsprogramma van de getijdenduiker is in werking.

Voor de buitendijkse projecten bij Bath en Ossensisse zijn de benodigde vergunningen verleend. Voor de realisatie van deze projecten is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Rijkswaterstaat. De start van de uitvoering was in het voorjaar van 2020 en de uitvoering zal circa twee jaar duren.

De eerste en tweede fase van Bath en Ossensisse zijn afgerond. De laatste fase is voorzien in het voorjaar 2021.

Het project Zimmerman zit nog in de voorbereidingsfase, vanwege buitendijks eigendom in de Westerschelde. Met de betreffende eigenaar is (nog) geen overeenstemming bereikt voor het realiseren van twee strekdammen op zijn buitendijks grondgebied. De zittingen in de gedoogprocedure en de Nbw vergunning hebben plaatsgevonden. De rechtbank heeft het beroep tegen de Nbw vergunning inmiddels niet ontvankelijk verklaard. De zitting in de procedure over de watervergunning volgt op 10 februari 2021. Parallel hieraan blijft het streven erop gericht om tot minnelijke overeenstemming te komen met de eigenaar van een deel van de gronden die benodigd zijn voor het Zimmermanproject.

Gelet op de huidige stand van de procedures, is aan de Projectorganisatie Waterveiligheid (POW) gevraagd om aan de aannemer te vragen een prijsopgave te doen voor het uitvoeren van het Zimmermanproject. Afhankelijk van deze prijsopgave wordt beslist of het project alsnog wordt uitgevoerd en bezien of de uitvoering nog binnen termijn convenant, of nazorgafspraken met Rijk kan worden uitgevoerd.

Op de zeedijk ter hoogte van het buitendijks project Zimmerman is na de zomervakantie 2020 gestart met de aanleg van een informatiepunt. De benodigde vergunningen hiervoor zijn aangevraagd en verkregen. Eind oktober 2020 is het informatiepunt opgeleverd en vervolgens overgedragen aan de gemeente Reimerswaal.

Tot slot wordt op dit moment in overleg met Staatsbosbeheer gekeken naar de mogelijkheid van een pilot schorverjonging bij het Schor van Waarde. Het streven is om medio 2021 het besluit over het al dan niet uitvoeren van deze pilot voor te leggen aan GS.

4. Nevenopgaven

Het NPW heeft enkele belangrijke maatschappelijke effecten in de vorm van regionale impuls voor de gemeenten Hulst en Sluis, de ontwikkeling van het Grenspark Groot Saeftinghe en de inzet van Landbouw Flankerend Beleid waarbij de inzet gericht is op volhoudbare landbouw.

4.1. Grenspark Groot Saeftinghe

Er is een Gebiedsagenda opgeleverd voor het Grenspark. Besluitvorming over deze gebiedsagenda en een bijdrage van de provincie in de uitvoeringsagenda is door GS op 26 maart 2019 besloten.

Met de partners van het Interreg-project GGS is besloten een samenwerkingsverbandovereenkomst op te stellen om de horizontale beweging in de grensregio voort te zetten. Doel is om de beweging en toekomstperspectief die in het grenspark met de streekholders is opgebouwd voort te zetten. De provinciale natuur-, landbouw- en toeristische opgave worden actief verbonden met de gebiedsagenda. Planning is om het samenwerkingsverband in februari te ondertekenen. Twee projecten binnen de Regiodeal "Zeeuwen zelf aan Zet", vallen binnen het grenspark en zijn in december 2020 beschikt. Het betreft de projecten de Scheldekust en Vernieuwing Landbouw die invulling gaan geven aan respectievelijk een kwalitatieve recreatieve ontwikkelings-as langs de Schelde en het verkennen van de invulling van volhoudbare en natuurinclusieve landbouw in het grenspark.

De opdracht voor de uitwerking van de branding- en marketingstrategie heeft eerder een logo en een huisstijl opgeleverd en in december 2020 is samen met de streekholders een beeldmerk voor een streekmerk ontwikkeld. Tijdens de volgende digitale talkshow wordt deze onthuld. Bij de gastenheren en partners wappert al weer een tijdje de vlag met daarop een fris logo, dat symbool staat voor de drie-eenheid van het grenspark: landbouw, natuur en haven. In een huisstijlhandboek is de huisstijl van het grenspark neergeschreven ter inspiratie van de streekholders om deze te kunnen gebruiken. Momenteel wordt de marketingstrategie uitgewerkt met daarin de doelgroepen en verhaallijnen, de samenwerking met andere merken, de activiteiten voor placemaking en het inzetten van sociale media.

Op het digitale platform van het Grenspark staat steeds de actuele stand van zaken. Zie voor info: www.grenspark-groot-saeftinghe.eu.

4.2. Regionale Impuls gemeente Hulst en gemeente Sluis

Gerealiseerde projecten van de gemeente Hulst zijn onder andere:

1. herinrichting Frans van Waesberghestraat in Hulst
2. herinrichting Hof te Zandeplein in Kloosterzande
3. versterk de Vesting
4. aanleg recreatief fietspad historische spoorbaan

Nog in uitvoering zijn de projecten in de gemeente Hulst:

5. een uitkijktoren op de grens (Bos van Clinge)
6. promotie en Branding Hulst inclusief Scheldekust.

Voor de Scheldekust wordt nauw samengewerkt met het grenspark. Met de bewoners van de nabijgelegen gehuchten/dorpen is een attractieve route uitgewerkt, wat ook een ontwikkelingsroute vormt binnen het ruimtelijk concept van het Grenspark. Het (concept) plan is 18 september 2020 bestuurlijk gepresenteerd aan de gemeente Hulst, Waterschap, Provincie Zeeland en de Haven van Antwerpen.

Voor de gemeente Sluis richten de projecten zich op de kern Retranchement. Het betreft drie projecten waarvoor inmiddels geld vanuit het NPW-budget is toegekend. Het gaat hierbij om de volgende onderdelen:

7. verplaatsing van het dorps huis naar de kerk en een aanbouw
8. aankleding openbaar gebied (meer zichtbaar maken van de historie van Retranchement)
9. parkeerruimte aan de rand van de kern

Alle drie de onderdelen zijn in het laatste stadium van de uitvoering en de verwachting is dat de uitvoering in 2021 zal worden afgerond.

4.3. Landbouwflankerend beleid

Een van de nevenopgaven binnen NPW is het Landbouwflankerend Beleid. Hiervoor is een bedrag geraamd van 13 miljoen euro. Hiervan is 8,05 miljoen euro gereserveerd voor subsidiebijdragen en 4,95 miljoen euro voor de Grondbank Zeeland in combinatie met kavelruil.

Via de Grondbank Zeeland wordt ruilgrond ingezet in combinatie met het instrument kavelruil om een bijdrage te leveren in het verbeteren van de agrarische structuur. Dit vindt plaats in heel Zeeland, maar de focus ligt vooral in Oost Zeeuws-Vlaanderen. De beschikbare voorraad ruilgrond (331 hectare per 31 december 2020) ligt ook grotendeels in Oost Zeeuws-Vlaanderen. In 2020 is er 19 hectare gekocht en 17 hectare verkocht via kavelruil. Uiterlijk 2025 dient de grondvoorraad te zijn vervreemd.

5. Monitoring

Nu een aantal projecten is afgerond en een aantal projecten in 2021 zal worden uitgevoerd zal de monitoring een belangrijke plaats gaan innemen. Immers, het is van belang om op te volgen, hoe de natuur zich binnen de projecten gaat ontwikkelen. De projecten Perkpolder, Baalhoek en Knuitershoek worden allen opgevolgd door het Centre of Expertise Delta Technology. De voorlopige resultaten wijzen uit dat de verwachte sedimentatie plaatsvindt.

Nederland heeft op 8 april 2014 aan de Europese Commissie toegezegd een onafhankelijke commissie voor de monitoring op het gebied van ecologie, morfologie en waterbeheer van de 600 ha natuurherstel Westerschelde in te stellen. Begin 2018 heeft LNV besloten dat de commissie de minister van LNV van advies zal voorzien.

Uitgangspunt was dat de monitoringscommissie haar activiteiten in 2021 zou starten tenzij op dat moment nog onvoldoende monitoringsgegevens beschikbaar zijn. Dit is het geval, nu een gedeelte van de projecten nog in uitvoering is. Met LNV is daarom besproken dat de commissie in 2023 van start zal gaan. De commissie zal bestaan uit drie onafhankelijke (Nederlandse) deskundigen op het gebied van ecologie, morfologie en waterbeheer.

Voor het Hedwigeproject is een monitoringsplan opgesteld in het kader van de vergunning Natuurbeschermingswet 1998. Dit is inmiddels goedgekeurd door het Ministerie van LNV. Er wordt op dit moment gemonitord op zoet-zout (T-0). Voor overige aspecten geldt dat monitoring pas mogelijk is na inrichting van de Hedwigepolder. Er is door NIOZ en de Universiteit van Antwerpen december 2018 een vegetatiemodel opgeleverd dat de komende jaren zal worden opgevolgd en gevuld zal worden met monitoringsgegevens.

Door Arcadis wordt jaarlijks een rapportage opgesteld waarin een evaluatie van de NPW projecten is opgenomen op basis van de monitoringsrapportages per project. Nu de projecten deels nog in voorbereiding en uitvoering zijn, kan er nog geen totaalbeeld gegeven worden. Voor zover er al wel iets gezegd kan worden over de bijdrage van de projecten aan de staat van instandhouding van de Westerschelde, worden de effecten in de rapportage over het jaar 2019, positief gewaardeerd. Er wordt thans door Arcadis een rapportage opgesteld over 2020.